

Giulio Bricciardi (1818-1881) kétség kívül a 19. század legfontosabb és legjelentősebb fuvolaművészeinek egyike. Nevét nem csak hangszeres képességeivel írta be a fuvolázás történetébe, hanem azzal is, hogy elsők között tért át a Theobald Böhm által konstruált, modern rendszerű fuvolára – bár később visszatért az akkor hagyományos modellre – és tovább is fejlesztette azt. Egyes kortárai úgy vélték nem csak a fuvolások között számított kiválóságnak, de korának más hangszeres előadói sorából is kiemelkedett.<sup>1</sup> Éppen ezért rendkívüli jelentőségű, hogy több éven át jelen volt koncertéletünkben, tehát nem mulaszthatjuk el, hogy nyomon kövessük milyen hatást gyakorolt művészetével hazánk fuvolázására.

Úgy tűnik egy osztrák, német vagy olasz művész, aki a nemzetközi koncertélet aktív szereplőjévé kívánt válni nem mulaszthatta el karrierjének kiépítése szempontjából, hogy Közép-Európában, így Bécsben, Pozsonyban, Pest-Budán, de Erdélyben is bemutatkozzon, akár többször is. A 24 éves Giulio Briccardi először 1842-ben tűnik fel a magyar nyelvű sajtóban. Első nyilvános látogatását egészségügyi, második megjelenését pedig szervezési problémák terhelték, de úgy tűnik, ezzel együtt még sem érezte magát annyira rosszul nálunk, mert 1844-ben újra visszatért, és – talán kisebb megszakításokkal – 1845 tavaszáig Magyarországon és Erdélyben tartózkodott. A közönség lelkes fogadtatása mellett e jelentékeny művész fuvolarepertoárunk alakulásában is mély nyomot hagyott.

1842 februárjában a *Regelő Pesti Divatlap* tudósítója, Petrichevich Horváth Lázár már az első látogatását várva párhuzamot vont „Róma bájegének varázshattyúja” – azaz Giulio Briccialdi – és Liszt Ferenc előadói jelensége között, sőt a fuvolaművész pontos műsorát is megadja. De úgy tűnik az olasz művész pest-budai nyilvános hangversenyei nem voltak minden előzmény nélkül valóak, mert a cikk írója utal arra, hogy a művészt Rosti Albert szalonjában már volt szerencséje hallani. Rosti Albert táblabíró (Pest, Lipótváros/Leopold-Stadt), a Nemzeti Casino Hangászati igazgatója volt (a szintén lipót városi Rehorovszky Miklós-al az oldalán, aki jogtanár és helytartósági ügyvivő volt) és valószínűleg – egyfajta impresszárióként működve – ő hozta tető alá Briccialdi nyilvános fellépéseit.<sup>2</sup> Sajnos jelenleg nincs nyoma annak, hogy a jeles fuvolaművész más szalonokban is fellépett volna korábban, de nem is zárható ki.

## 1842

### Hangászat

Róma' bájegének varázshattyúja, a' mindenhol magasztassággal fogadott fuvola versenyző Briccialdi úr f. h. 11-ken fogja magát hallatni a' városi nagy tánczteremben. Miket e' fiatal, nagy művész élőkbe ad a' következők: 1. *L'Abondono* (elválás). 2. *Fantasia sopra la Somnambula*. 3. *II Rimprovero* (szemrehányás), mind három saját szerzeménye. Több jeles műkedvelő közöl csak a' köztetszéssel dicsekedő Uffer kisasszonyt említjük. Mi Briccialdi urat — korunknak ezen méltó Orpheusát a' művészet' ama' kedves tanyájában, Rosti ur'

<sup>1</sup> „I have no hesitation in saying that Briccialdi was one of the finest performers that I ever heard on any instrument. His perfect intonation, carried style, and consummate mastery over his instrument are to be remembered but not described, and his tone made such an impression upon me that I immediately set it up as a model to be imitated if possible, and I therefore seized every opportunity of hearing him play”. Rockstro, Richard Shpherd: *Trease on the Flute*

<sup>2</sup> A Nemzeti Casino évkönyve 1842A' Nemzeti Casino részesei

keresett salonjában valánk szerencsések hallani, és igaz benső ihletéssel eltelve ajánljuk őt minden érző kebelnek; bárha — nőink' szíveit, megvalljuk igazán, ez alkalommal egy kissé megacézolni szeretnék... mert a' mi Liszt a' zongorán, az Briccialdi ur a' fuvolán. Ajánlja B. urat már maga azon szerénység is, hogy míg más teljesen obscur versenyzők néha olly magas árt szabnak hallgatóságunknak, e' fiatal Orpheus azt a' szokottnál alább szállíta. Igen számos közönséget óhajtunk, de remélünk is e' főrendű hangászi geniének<sup>3</sup>.

Briccialdi hangversenyének egy másik ajánlójában arról hallunk, hogy a művész 16 billentyűs hangszeren játszik, amely vélhetően bécsi mintát követő, észak-olaszországi modell lehetett, akár B vagy A lábbal. Ez az egyetlen sajtóanyag, amely adatot közöl a művész fuvolájáról.

Egy másik hangversenyről pedig illy figyelmeztetést vettünk : A' zene-celebritások legjelesbjeinek egyike a' hires fuvolaművész Rómából Briccialdi ur, ki az osztrák fővárosban nyert számtalan koszorúi számához magyar virágokból fűzőiteket is sorozni vágyik, pénteken, február. 11-én adja hangversenyét a' nagy redout-teremben. Külhoni lapok nem győzik őt eléggé magasztalni. A' darabok, miket játszandik, 16 billentyűs remek fuvoláján mind saját szerzései<sup>4</sup>.

A *Regélő Pesti Divatlap*-ban 1842 március elején még csak annyit olvashatunk, hogy a művész betegsége miatt eddig csak két koncertet adott, és a cikkíró reményét fejezi ki, hogy lesz legalább még egy hangverseny.

Briccialdi, a' lapjainkban P. Horváth L. úr által felmutatott jeles fuvola virtuóz, mind eddig — mint halljuk gyengélkedése gátolván őt — még csak két hangversenyt adott; az elsőt 12kén, a' másodikat 23kán, mindkettőt szinte a' városi redoutteremben, mindkétszer válogatott közönség előtt olly köztetszéssel, minőre a' fényes zongora-demonstratiókhoz szokott közönséget alig hittük volna fogékornak — de számra, számra, mégis csak többen gyűlhettek volna illy ritka és első rendű művész' méltánylására! Óhajtjuk, hogy a' jeles művész még legalább egy búcsúhangversenyt rendezend el, melly neki méltó jutalmat hozand<sup>5</sup>.

Ugyan ezen a napon a *Világ* szerint bár megtelt a koncertterem, de Briccialdi-nak betegsége miatt távol kellett maradnia a fellépéstől.

Pest, marcius 2d. — Múlt vasárnap kettős zenészed élvezet ajánlkozott a főváros lakosinak: egyik a casino-, másik a városi nagy táncsteremben. Oda Bohrer Zofia kisasszony zongora-, és Briccialdi Gyula fuvolya-virtuózok fellépendése nagyszámú hallgatóságot gyűjte össze, úgy hogy a vendégek szép koszorújának befogadására a különben tág terem nem vala elég, hanem két mellékszobája, sőt az egyik karzat is majdmajd megtelének hallgatókkal. Onslöv G. szép de hosszú — c. dur quintette után Briccialdi-t vártuk; de őt beteges állapotja tartóztatván vissza itteni működésétől, Bohrer Z. ült a zongora mellé, 's Thalberg Zsigm., Andante és Cadence impromptu-jét játszó el<sup>6</sup>.

<sup>3</sup> Regélő Pesti Divatlap, 1842. január-június (1. évfolyam, 1-52. szám) 1842-02-09 / 12. szám

<sup>4</sup> Pesti Hírlap, 1842. január-június (105-156. szám) 1842-02-10 / 116. szám

<sup>5</sup> Regélő Pesti Divatlap, 1842. január-június (1. évfolyam, 1-52. szám) 1842-03-02 / 18. szám

<sup>6</sup> Világ, 1842. január-december (1-105. szám) 1842-03-02 / 18. szám

Még a februári hangversenyről ír szintén a *Világ*, és kiemeli a kevés számú hallgatót, valamint a művész bizonytalan egészségügyi állapotát, amely a tervezettnél tovább marasztalja nálunk.

Pest, febr. 26d Múlt szerdán hallata magát nálunk a' fővárosi kisebb táncsteremben Briccialdi Gyula fuvola-virtuóz. Zenészed akadémiaja, melyet több műkedvelők 's köztök kiválólag Uffer Teréz kiassz. közrehatása tett kellemetessé, művészi választékossággal volt elrendezve. A kellemeteli hangok, mellyeket Briccialdi úr fuvolájából olly bájlólag képes kicsalni, gyönyörévezetet nyújtónak a — fájdalom! — csekélyszámú hallgatóságának, melly a művészi tökélynek, mellyet Briccialdi úr kifejte, ismételt zajos tapsokkal hódola. — Mi valóban óhajtának, hogy a derék művész, kit beteges állapotja is hosszabb időre tartóztat városunkban, többször 's nagyobb méltánylásával a művészetnek részesítsen azon ritka műeleményben, mellyet fuvolája kellemteljes hangjaival nyújta<sup>7</sup>.

Úgy tűnik ezek után Briccialdi hosszabb időre elutazott, és a hazai közönség és az olasz kiváltóság újabb találkozására két év múlva került ismét sor.

## 1844

A folyó hó' 12-kén uralkodó császár és királyné ő fölsége' termeiben rendezett udvari hangverseny ritka műévezetet nyujta a jelenvolt hallgatóságának, mind a választott tárgyak, mind az előadás' jelessége által. Negroni, Weber urak' s Luczer k. a.' éneke, Briccialdi' remek fuvolázása, elragadák a hallót. Három zongorász, Randhartinger, Pirkherth és Donizetti urak vének részt e hangversenyben , s ez utósó kíséré zongorán az énekeseket. Lengyel dal, Negroni ur által énekelve, zárá be ez érdekes hangversenyt<sup>8</sup>.

A *Honderű* április elején még arról számol be, hogy a művész hangversenye csak a német színházban valósulhatott meg.

Így idegenítjük el a valódi művészeket nemzeti színházunktól? Briccialdi ur, nem találván pártolást a magyar közönségnél, a német színházban lépett föl<sup>9</sup>.

De végül a koncert április 22-én még is létrejött a Nemzeti Színházban.

Briccialdi G., fuvola virtuóz pedig hétfőn, april 22-kén kezdendi meg versenyeit bérletszünéssel ugyancsak a' nemzeti színházban<sup>10</sup>.

Briccardi két saját művét játszotta, de a beszámoló csak az egyiket nevezi meg pontos címe szerint. A beszámoló alapján Briccardi művészetére még jól emlékeztek 1842-es látogatásáról.

<sup>7</sup> Világ, 1842. január-december (1-105. szám) 1842-02-26 / 17. szám

<sup>8</sup> Honderű, 1844. január-június (2. évfolyam, 1/1-26. szám) 1844-03-23 / 12. szám

<sup>9</sup> Világ, 1844. január-május (1-42. szám) 1844-04-01 / 35. szám

<sup>10</sup> Regélő Pesti Divatlap, 1844. július-december (3. évfolyam, 1-52. szám) 1844-04-18 / 31. szám

Tavaszhó' 22. Charlotte kapitány, vigj. 2 fölvb. A czimszerepben derék Lendvaynének arata tapsokat. Fölvonások után Briccialdi ur játszék fuvoláján. Az első felv. után Fantáziát „Linda di Chamounix” operából vett motívumok fölött, saját szerzeményét. A 2-dik Fölv. után: eredeti s hasonlólag saját szerzeményű fantáziát. Br. urat már pár év előtrül dicséretesen ismeri a pesti közönség, első rendű művészeti hírére megalapítá az osztrák főváros' műszigorú közönsége is, s így joggal remélhetünk nagyobb közönséget, mint melly Br. ur' valóban bámulandó ügyességét méltányolni egybegyült<sup>11</sup>.

De egy április 24-i beszámoló szerint a Nemzeti Színházban tartott koncerten kevés érdeklődő volt jelen, de a cikk írója továbbra is a legmagasabb értelemben beszél Briccialdi művészetéről.

A nemzeti színházban hétfőn Briccialdi fuvolyás hallatá magát, 's fájdalom, igen igen gyér közönség előtt. Valóban megfoghallan azon részvéllenség, mellyel fővárosunk közönsége illy művész iránt tanúsít – ő a maga nemében olly jeles, olly a szó teljes értelmében, remek művész, hogy meghallgatását elmulasztani majd a művészet iránti tiszteletlenséggel határos. Ajánljuk ez élvezetet minden műbarátnak's nem műharátnak; mert játékát nem csupán a fuvolyán otthonos andalító szendesség, hanem érzelmre ható erő is bélyegzi<sup>12</sup>.

Ugyan ezzel a koncerttel kapcsolatban a *Regélő Pesti Divatlap* sem tudott napirendre térni a méltatlanul kevés koncertlátogató felett.

Nemzeti színházunk egy igen igen jeles vendéggel dicsekszik jelenleg: az egyik Briccialdi a' most élő fuvolya virtuózok' első hőse, a' szó' szoros értelmében olly művész, ki bájos hangszerével mondhatni a' fuvolya' poezisát írja szivedbe. Ha második hangversenye olly gyéren fog meglátogatanni, mint az első, azt hiendjük, hogy fővárosunkban nincsenek — szivek, 's művészet és poezis iránti fogékonyságot Soroksáron kell keresnünk<sup>13</sup>.

Szintén az április 22-i koncertről számol be a *Regélő* is, és itt már a koncertszervezők hibájáról hallhatunk.

22kén Charlotte kapitány. Vigj. 2 felv., ford- Egressy B. Felvonások után Briccialdi G. ur fúvolavirtuoz' hallatá magát. E' jeles ifjú művész kedves emléken vala nálunk még két évvel ezelőtti föllépte óta, 's annál inkább csodálkozunk rajta, hogy viszonzlítására vagy is inkább hallására olly kevesen jelentek meg. Alkalmasint igazolt van azoknak, kik a' hibát az elrendezésben találják. Csak két darab,'s az is egyedül ő általa előadva, egy már ismert vígjáték mellett, ennek — egy lármás, zajos motívumok által elszoktatott publicumra nem nagy vonzereje lehet; de sokat 's tán még többet lön e' néptelenségre a' bérletszűnés is, melly e' héten már a' negyedik volt... Ez mégis egy kissé sok, de ime meg is büntette magát: az igazgatóság alkalmasint többet fizetett Briccialdi urnák, mint esteli bevétele volt. Egyébiránt a' művész annál nagyobb kitüntetésben részesült a' jelen volt kis közönség által, melly olly osztatlan elragadtatással hallgatá, minő egyetemes zajos tapsokkal 's kihívásokkal utalmazá ez igazi műélveket nyújtó remeklést<sup>14</sup>.

<sup>11</sup> Honderű, 1844. január-június (2. évfolyam, 1/1-26. szám) 1844-05-04 / 18. szám

<sup>12</sup> Világ, 1844. január-május (1-42. szám) 1844-04-24 / 33. szám

<sup>13</sup> Regélő Pesti Divatlap, 1844. július-december (3. évfolyam, 1-52. szám) 1844-04-28 / 34. szám

<sup>14</sup> Regélő Pesti Divatlap, 1844. július-december (3. évfolyam, 1-52. szám) 1844-05-02 / 35. szám

Az *Életképek* sem tudott napirendre térni sem Briccialdi magas művészete, sem a április 22-i koncert alacsony látogatása felett, és az okokat latolgatva arról ír, hogy a koncert időpontja ütközött egy, a német színházban tartott másik hangversennyel, amelyen a híres német énekes, Josef Staudigl énekelt.

Ezen műélvezet után ismét egy másiknak valánk részesei ugyan a' nemzeti színházban. Briccialdi ur , a' jelenkor legderekbabb fuvolyásainak egyike, adá hétfőn, april 22kén első hangversenyét. Játszott két darabot; egyik ábrány Linda di Chamounix-ból vett dallamok felett, — másik eredeti versenydarab, — mindkettő saját szerzeménye. Briccialdi játszik, az élő művészek egy coryphaeus , — 's a' színház üres! Kell-e' ehez commentár ? De azt mondjátok talán : ,hiszen csak először játszott; nem tudhatni eleve, mit tud ; ha híre jár művészetének , majd többen látogatjuk versenyét;4 ez egyetlen vigaszom, mert ha másod ízben is olly gyéren lesz elhintve a' közönség a1 földszm szép mezején, úgy bizony alapos okom lesz kissé kételkedni a' művészeti ízlés kalászai iránt, miket nálunk lehetne szedegetni, — mert hiszen , hogy kévékké kössük, arról szó sem lehet. Egyébiránt már is Tamas vagyok benne, hogy a' másodszi játék nagyobb mágnesi vonzerőt gyakoroljon, mint az első felléptét megelőzőtt hír: miután igen furcsa tapasztalásunk volt e' részben Piatti, sőt Kellermann versenyeinél is, kiktől pedig a' művészeti ihlettséget, sőt utóbbtól a' maga nemébeni majd utólérhetlen tökélyt csak mégsem tagadhatni meg. De elég erről. (...) Briccialdi tehát föllépett, fuvolyázott, "s mindenkit elbájolt, — azokat t. i , kik jelen voltak, — mert épen most jut eszembe, hogy ezen este a' német színházban Staudigl énekelt, 's így azokat csakugyan nem bájolhatta el, kiket a' német színházban Staudigl éneke ragadott a' hetedik égbe; sőt olly engedékeny vagyok, hogy a' magyar színházban csekély számú közönséget e' körülménynek akarom tulajdonítani. — A fuvolya magában hálátlan hangszer — színpadra; ámde ezen művész olly hatalommal kezeli azt, hogy önkénytelenül odaolvadunk érzelemdús játékába , mellybe az erőnek olly kifejezéseit szövi, mik e' hangszeren majd hihetetlenekül tűnnek fel. Azonfelül bir egy sajátzerű ügyességgel két hangnak egymásba olvasztásában, melly csak hegedűnemü hangszereken otthonos, 's mellynek tiszta, biztos simulékonysága a' fuvolyán bámulásra ragad. Szóval, Briccialdi olly művész, kit hallani mindenkinek kell, ki művészeti Ízlésre igényt tart; 's kinek meghallgatása olly élvezetet nyújt, melly az eddigelé hallott hegedű-, zongora-, és gordonka-virluózok játékaiból elvont művészet-fogalmainkat legméltóbban kiegészíti<sup>15</sup>.

A *Honderű* és a *Regélő Pesti Divatlap* is részletesen szól a koncertszervezés hiányosságairól, de elragadtatással ecseteli Briccialdi április 22-i hangversenyen nyújtott teljesítményét. A *Linda di Chamounix* fantázia Donizetti operájának feldolgozása, és Briccialdi op. 14-es számú műve.

Tavaszhó' 22. Charlotte kapitány, vigj. 2 fölvb. A czimszerepben derék Lendvaynének arata tapsokat. Fölvonások után Briccialdi ur játszék fuvoláján. Az első felv. után Fantáziát .Linda di Chamounix' operából vett motívumok fölött, saját szerzeményét. A 2-dik Fölv. után: eredeti s hasoulag saját szerzeményü fantáziát. Br. urat már pár év előtrül dicséretesen ismeri a pesti közönség, első rendü művészeti hírét megalapítá az osztrák főváros' műszigoru közönsége is, s így joggal remélheténk nagyobb közönséget, mint melly Br. ur' valóban bámulandó ügyességét méltánylani egybegyült<sup>16</sup>.

15 *Életképek*, 1844. január-június (2. évfolyam)

16 *Honderű*, 1844. január-június (2. évfolyam, 1/1-26. szám) 1844-05-04 / 18. szám, 595. old.

— 22kén Charlotte kapitány. Vigj. 2 felv., ford- Egressy B. Felvonások után Briccialdi G. ur fúvolavirtuoz' hallatá magát. E' jeles ifjú művész kedves emléken vala nálunk még két évvel ezelőtti föllépte óta, 's annál inkább csodálkozunk rajta, hogy viszonzlására vagy is inkább hallására olly kevesen jelentek meg. Alkalmasint igazolt van azoknak, kik a' hibát az elrendezésben találják. Csak két darab, 's az is egyedül ő általa előadva, egy már ismert vígjáték mellett, ennek — egy lármás, zajos motívumok által elszoktatott publicumra nem nagy vonzereje lehet; de sokat 's tán még többet tön e' néptelenségre a' bérletszűnés is, melly e' héten már a' negyedik volt... Ez mégis egy kissé sok, de íme meg is büntette magát: az igazgatóság alkalmasint többet fizetett Briccialdi urnak, mint esteli bevétele volt. Egyébiránt a' művész annál nagyobb kitüntetésben részesült a' jelen volt kis közönség által, melly olly osztatlan elragadtatással hallgatá, minő egyetemes zajos tapsokkal 's kihívásokkal jutalmazá ez igazi műélveket nyújtó remeklést.<sup>17</sup>

Négy nappal később, április 26-án Briccardi a budai színpadon is fellépett egy, a Zeneegylet javára adott jótékonyági koncerten.

A múlt számunkban említett akadémia, melly a zeneegylet' javára múlt hó' 26-kán a budai színpadon rendezteték, nem vala olly látogatott, mint remélhetők. A részt vett művészek és művésznők egyébiránt mindannyian méltányló tapssal fogadtattak, leginkább pedig Staudigl ur, ki remek énekével elragadó hallgatóit. Hasonlag kitűnő méltánylást talált Briccialdi ur' művészete is, Baldieri k. a.' derék zongorajátéka s... k. a.' csinos éneke. Dicséré köszönetét érdemel Schindelmeisser ur is, ki a zenekart igazgatá, melly Weber' gyönyörű nyitányát a bűvös vadászból jelesen adá elő.<sup>18</sup>

Május 4-i *Honderű*-ből megtudjuk, hogy Briccialdi és az említett énekes, Staudigl a Zeneegylet tiszteletbeli tagjai lettek.

Zeneegyletünk Staudigl és Briccialdi urakat tiszteletbeli tagjaivá választá, 's mind kettőt ebbeli okleveleivel már megtisztelő.— Érdekes volna, egyszer egy hangversenyt hallani a' zeneegyletnek valamennyi tiszteletbeli tagjaitól. Az volna ám a' valami!<sup>19</sup>

Ugyancsak a *Honderű*-ből tudjuk, és az akkori állapotokat jól jelzi, hogy az említett jótékonyági hangversenyen az egyik közreműködő, Laborfalvi Róza magyar nyelvű szavaltatát eltiltotta a színház vezetősége.<sup>20</sup>

Az 1844 májusi beszámolók után nem találunk más híradást a művésztől, talán a nyári hónapokat Bécsben töltötte.

17 Regélő Pesti Divatlap, 1844. július-december (3. évfolyam, 1-52. szám) 1844-05-02 / 35. szám

18 *Honderű*, 1844. január-június (2. évfolyam, 1/1-26. szám) 1844-05-04 / 18. szám, 588. old.

19 Regélő Pesti Divatlap, 1844. július-december (3. évfolyam, 1-52. szám) 1844-05-05 / 36. szám

20 *Honderű*, 1844. január-június (2. évfolyam, 1/1-26. szám) 1844-05-04 / 18. szám

## 1844 Kolozsvár

Nem tudni Briccardi hol töltötte a nyárat, de 1844 szeptember elején már Kolozsváron koncertezett, valószínűleg ez egy nagyobb erdélyi koncertkörút nyitánya lehetett. A fuvolaművész partnere a nürnbergi Biber Magdolna, zongoraművésznő volt, és tizenkét nap leforgása alatt három koncertet adtak a városban. A kolozsvári *Múlt és Jelen* szeptember 13-án tesz említést az 1-én és 8-án és 12-én tartott hangversenyeikről, amelyek közül a harmadikat – úgy tűnik – kifejezetten a kolozsvári konzervatóriumnak adták a művészek. A páros december végén búcsúzott el Erdélytől, amikor elindultak Pest-Budára, ahol a fuvolaművész 1845 elején ismét koncerteket adott.

Sept. 8-k Briccialdi Gyula fuvolás, és nürnbergi Biber Magdolna k. a. második hangversenyt adtak a' nemzeti színházban; miről helyszükéért csak jövő számunkban szólhatunk<sup>21</sup>.

A következő lapszámban valóban egy terjedelmesebb, sőt szakértői hangvételi beszámolót olvashatunk mindhárom koncertekről, amelyben a cikkíró – aki nem kizárt, hogy a fuvolázásban is jártas személy lehetett – Tulou és Drouet fölé emeli az olasz művészt. E pillanatban úgy tűnik ez a leghosszabb anyag a fuvolaművészről a korabeli magyar nyelvű sajtóban.

A' már említett 's az egész közönségnek igen kedves éledeletet nyújtó két hangversenyről itt következik Ígéretünk szerint a' bővebb tudósítás. — Folyó sept. hava 1-ső napján fuvolász Briccialdi Gyula úrnak és nürnbergi születésű zongorász Biber Magdolna kisasszonynak a' nemzeti színházban adott hangversenye az előre jött hír után már is feszült várakozásunkat még jóval felyülhaladta. Mit ellene mondhatatlanul bizonyít a' szép számmal egybegyült közönség mély hallgatása, mely ilyen alkalommal itt valóban szokatlan jelenet. — Briccialdi Gyula által ezen első hangversenyen előadott darabok (u. m. Abrány „Linda“ nevű daljátékból vett themára és nagy versenytarab fuvolán, mind kettő saját munkája) az előadó művész tiszta ízlését és azon tehetségét tanúsítják, miszerint az idegen gondolatok becseit maga sajátéival emelni tudja. De még nagyobb fokra növelte bámulásunkat Briccialdi Gyula sept. 8-án a' 2-k hangversenyben előadott, önszerzette, eredeti verseny darabjával. (10-ik munkája<sup>22</sup>.) Nehogy azt vélje valaki, mintha ez valami mai divatú szerzemény lett volna, zenei lég he ugrás, néhány elcsépeelt lármás zenekar szélvésszel czirázva, milyenek csak a' szerzők rossz ízlését 's nevetséges hiúságát tanúsítják, egyébiránt mihelyt hallották éppen oly hirtelen elfelejteni szokták. Briccialdi munkája teljes eredetiség- gyöngédség – és aranytisztasággal, a' versenytarab hangjai a' kíséretéivel, 's ezek amazéival úgy öszveszöve vannak (mint e mindenül valódi remek mivben van és lennie kell) hogy minden egy darabba öntve látszik; szép zöldelő táj az kies halmokba! 's lejtőkkel, hol minden lépten rendkívül kedves és eleven bájvirág lep meg; gyönyörű festvény, teli a' legerdekesb tárgyakkal, bájlóbb színvegyülettel, melyek mind ugyanazon egy nézőpontra vezetnek. Briccialdi ebben igazán felyülmulhatatlan művész, mert bárha, mint előadót Tulou vagy Drouet mellé tesszük is, de mint remek hangköltő, ezeknél feljebb áll. Adjuk hozzá még fuvolájának leírhatatlan édes, olvadó, angyaltiszta hangját, a' Ilimért nyugalmat és kitartást, főképp az igazán csudálandó hibátlanságot, pontosságot a' leghosszabb és nehezebb futásokban, 's így hozzávetve megítélhetni, mily magasan áll Briccialdi, fuvolász társai felett. Biber Magdolna kisasszonynak az első hangversenyen előadott darabjai: Emlékezetek „Lucia“ daljátékból vett

21 *Múlt és Jelen*, 1844 (4. évfolyam, 1-105. szám) 1844-09-10 / 73. szám

22 Vélhetően az Op.10-es *Concertino*-ról van szó, amely Bécsben jelent meg.

themára, és magyar induló Liszt-től, Abrány „Mózes“ daljátékból vett themára Thalbergtől; a' második hangversenyben: Abrány „Alvajáró“ból vett themára Thalbergtől, versenydarab zongorán F-től Weber M. Károlytól. Biber M. k.a. játéka erős vagy gyöngéd a' kívánat szerint, biztos és pompás. — Mind a' két művészt kik szép külső alakjoikkal is a' közönségre kedvező benyomást tettek, darabjaik előadása után többször és zajosan tapsolták elő; ez is rendkívüli eset Kolozsvárit. A' helybeli muzsikai conservatorium tagjai is elég pontosan adták elő a' közbeszótt darabokat, és szintén hangos tetszésben részesültek; kiknek teljes méltánylást érdemel áldozatuk, hogy az idegen művészeteket segíteni minden alkalommal oly készek, miáltal a' itteni műkedvelőnek több gyönyörködtető és kedves éledeletet nyujtnak. — Tegnap u. m. sept. 12-k a' helybeli muzsikai iskola számára adandó hangversenyen Briccialdi Gyula úr és Biber Magdolna kisasszony utoljára voltak szívesek jeles verseny darabokkal a' közönségnek kedveskedni, 's műlküdesökkal mintáz első alkalommal köztetszést arattak. Az előadott hat és jól választott darab közt az utolsó, u. m. „Jessonda“ kettős zene fuvolán és zongorán, melyben a' művészi pár remek tehetségét együtt tüntette ki, különösen tetszett. Általában e' művészeti éledelek városunkban igen kedves emlékezetet hagytak hátra.<sup>23</sup>

A kolozsvári hangversenyről a *Pesti Divatlap* is beszámolt.

Kolozsvárot a művészek egymást érik, és ez félnagy-félkisvárosi helyzeténél fogva, épen olly biztos jele az ősznek, mint a fecskék távozása. Őszelő közepén adók utolsó hangversenyöket Briccialdi fuvolán és Biber Magdolna zongorán. Briccialdi furorét csinált, s ennek viszhangjából jutott valami Biber kisasszonynak is, mit csak azért is megérdemlett, hogy magasztaltságában zongorája néhány húrját elpattantá. Briccialdi ezüst hangjait sokáig nem fogják feledni a kolozsváriak, habár zsebükből sok ezüst húszast kicsalt.<sup>24</sup>

Briccialdi és Biber kisasszony az év vége felé még mindig Erdélyben tartózkodtak, joggal feltételezhetjük, hogy az ősz folyamán több városban is felléptek, de eddig csak feltételezett koncertkörút utolsó állomását találtam meg.

Temesvár. Télelő közepén. (...) E napokban hangászati elvekkel bőségesen el valánk látva. Briccialdi Europa egyik leghíresebb fuvolahőse két, lelkesen fogadott hangversenyt ada; a művész tegnap utazott el Pest felé.<sup>25</sup>

## 1845

Valóban Briccialdi az év elejét már Pest-Budán töltötte és több hangversenyt is adott, de bővebb beszámolót nem találtam róla.

Briccialdi a fuvolavirtuoz ismét fővárosunkban mulat, s már két ízben bájolá el művészetével a közönséget.<sup>26</sup>

<sup>23</sup> Múlt és Jelen, 1844 (4. évfolyam, 1-105. szám) 1844-09-13 / 74. szám

<sup>24</sup> Pesti Divatlap, 1844. október-december (14-25. szám) 1844-10-06 / 14. szám

<sup>25</sup> Pesti Divatlap, 1844. október-december (14-25. szám) 1844-12-22 / 25. szám

<sup>26</sup> Pesti Divatlap, 1845. január-március (1-25. szám) 1845-01-01 / 1. szám



1845 tavaszán Briccialdi már megszokott fellépőnek számított Pest-Budán. Molique<sup>27</sup> látogatása kapcsán őt is említi a sajtó, úgy tűnik a fuvolaművész továbbra is szívesen időzött Pest-Budán.

Múlt héten érkezett meg a' württembergi híres hegedűvirtuóz, Molique ur, 's mult szombaton adá első versenyét a' kisebb redoutteremben. Müértök öt Vieuxtemps és Olebull fölé emelik, az avatatlant elragadják azon csudaszerű hangok, mellyeket e' nagy művész játszilag csal ki büszeréből. Molique mint hangszerző is szép hírre jutotta' muzsikába világban. A' szeretetreméltó fuvolás Briccialdi ur folyvást enthusiasmirozza a' damákat.<sup>28</sup>

Úgy tűnik Briccialdi Győr irányába hagyta el Magyarországot – ezúttal végleg – de a városban még adott egy utolsó hangversenyt.

GYŐR. Briccialdi hangversenye, színészet és színigazgatás. Városunk művészet tekintetében annyival is inkább szerencsés, minthogy Bécs és Pest között fekszik, és az ott megfordult művészek útközben hozzánk is beszállnak, püspök ő maga a külföldön is elterjedt nagy lelküségére számolva ... üres kézzel nem is ment még el egy művész sem. Briccialdi az egész hallgatóságot elbájolta, jobb fuvolást nem is hallottunk még Győrben.<sup>29</sup>

Briccialdi valószínűleg kedves emlékeket hagyott a hazai hallgatókban, mert külföldi fellépéseiről később is tudósított a hazai sajtó. 1852-ben felmerült egy újabb magyarországi látogatás lehetősége, de az eddigi adatok fényében ez már nem valósult meg.

— Briccialdi híres fuvolavirtuóz e napokban Bécsbe érkezett, hol néhány hangversenyt rendezvén, még e nyár folytán hozzánk is lejövend.<sup>30</sup>

## Utóhatás

Johann Eduard Heindl, – aki Edward Martin Heindl, (a *Boston Symphonie Orchestra* szólófuvolása) öccse volt – több alkalommal is fellépett nálunk, így 1847-ben Anton Rubinstein volt a partnere. 1846-ban még élénken élhetett Briccialdi látogatásának emléke, mert a Honderű összeveti a két művészt, és Heindl-t virtuozításban magasabbra helyezi, míg az olasz művészt inkább lírikus alkatnak írja le.

— A concertszak beállott. Megkezdő azt nálunk Heindl fuvolavirtuóz. Heindl urnák jöttét nem kis hír előzte meg, s a pesti közönség méltán kíváncsi volt őt hallhatni; azt hiszszük az előrejárt hír nem vala túlzott, s a pestiek H. úrban egy ritka virtuózzal többet ismernek. Sokan lőnek hasonlítást közte s Briccialdi közt. Miben emezt H. úr tán megelőzi, az a technicai bámulatos tökély, mind az ujjhegyekben, mind pedig a hangadásban, és annak csodálatra ragadó modulatiójában. Azonban mig H. úr e roppant ügyessége bámulatra kész: Br. bájhangerjainak lágy bensősége szívünket rezgeti meg. És e bensőséget, ez érzelemhez szólást nem találtuk H. úr' játékában,

<sup>27</sup> Bernhard Molique (1802-1869) német hegedűművész és zeneszerző.

<sup>28</sup> Életképek, 1845. január-június (3. évfolyam, 1/1-26. szám) 1845-03-08 / 10. szám

<sup>29</sup> Pesti Divatlap, 1845. január-március (1-25. szám) 1845-03-16 / 22. szám

<sup>30</sup> Hölgyfutár, 1852. január-június (3. évfolyam, 1-146. szám) 1852-06-09 / 130. szám

olgy mértékben, melly egyébíranti művészetével kezét fogva hatna ránk. H. úr hangversenyeit a kis redoutteremben folytatja.<sup>31</sup>

Nincs dokumentálható nyoma a Doppler testvérek és Briccialdi személyes találkozásának, de nem túlzás ezt feltételezni, hiszen egy külföldi művész fellépése akkor is jelentőségteljes szakmai esemény volt. Doppler Ferenc 1841-től szerződött a Nemzeti Színház zenekarához, így bőven volt lehetősége neki és testvérének is, hogy az olasz művésszel személyesen találkozhatson. Erre a személyes kontaktusra utal Donizetti *Az ezred lánya* című operájára írott, Ferencnek ajánlott mű.

Briccialdi látogatásai még sokáig szakmai referenciapontként szolgáltak, nevének említése és művészetére való hivatkozások még több évtizeddel látogatása után is fel-felbukkannak különféle sajtóanyagokban. Látogatása utáni években tűnnek fel a hazai repertoárban a művei, amelyek közül több maradandónak bizonyult még a 20. században is. Majdnem negyven évvel később még mindig találni, akár irodalmi jellegű utalásokat művészetére,<sup>32</sup> és létezik olyan sajtóanyag, amelyben a Nemzeti Színház zenekari tagjának véli az utókor.<sup>33</sup> 1896-ban a győri sajtó még mindig emlékszik rá, és Heindl-re is (a szövegben hibásan *Haindl*).

Megfordultak itt többek közt Liszt, Rubinstein, Wilmers, Borer Zsófia, Ole Bul, Ernst, Hauzer Mina, Janza, Menter, Kellerman, Röser, Briccialdi, Haindl, Wimmercatt, kik rendesen 2—3 egymást követő hangversenyen mutatták be művészetüket<sup>34</sup>.

Bricciardi műveinek intenzív utóélete a hazai repertoárban még a 20. században is nyomon követhető, akár vidéken is. Az említett op. 27-es művön kívül megtalálható még a nehezen azonosítható Troubadur-ábránd, az op. 42-es «Attila» nagy fantázia, az op. 121 *Don Carlo* fantázia, és természetesen a *Velencei karnevál* – hogy csak néhányat említsünk – és feltűnő, hogy művei nem csak hangversenydarabként, de pedagógiai környezetben is kimutathatóak.

## FÜGGELÉK

Giulio Briccialdi nálunk előadott, azonosítható művei:

- *L'Abondono*
- *Il Rimprovero*
- *Fantasia sopra la Sonnambula*. Fantasia per Flauto con accompagnamento di Pianoforte sopra motivi dell'opera La Sonnambula di Bellini Op.6
- *Fantasia per Flauto* con accompagnamento di Pianoforte o d'Orchestra sopra un motivo dell'Opera Linda di Chamounix di Donizetti Op.14
- *Concertino* per Flauto con accompagnamento di Pianoforte Op.10
- *Jessonda* (valószínűleg közös szerzemény Biber Magdolnával, Briccialdi műveinek jegyzékében nem található).

<sup>31</sup> Honderű, 1846. július-december (4. évfolyam, 2/1-26. szám) 1846-11-24 / 21. szám

<sup>32</sup> Koszorú. A Petőfi-Társaság havi közlönye 7. (1882) 1882 / 4. szám, Lauka Gusztáv: Juliska regénye

<sup>33</sup> „Briccialdi, korunk legnagyobb fuvola-művésze és termékeny zeneszerző, a zenekarban fuvolán játszott”. Ellenzék, 1881. január-június (2. évfolyam, 1-147. szám) 1881-01-13 / 9. szám és A Hon, 1881. január (19. évfolyam, 1-30. szám) 1881-01-11 / 10. szám

<sup>34</sup> Szávay Gyula: Győr monografia a város jelenkoráról a történelmi idők érintésével (Győr, 1896)

Briccialdi nálunk megjelent művei<sup>35</sup>:

- *Fantaisie ungarese* Bp. Rv. (Fu—Z.)
- *Mélodies hongroises pour la flute et piano* op 27. Pest, Treichl.

Giulio Briccialdi Doppler Ferencnek ajánlott műve:

- *Fantaisie ungarese sur des Motifs de l'Opéra La Fille du Regiment* (Donizetti)



Giulio Briccialdi - Josef Kriehuber képe

<sup>35</sup> Molnár Imre (szerk.): A magyar muzsika könyve (Budapest, 1936) Prahács Margit dr.: A magyar zeneirodalom válogatott bibliográfiája, Szemelvények az idegen szerzők magyar vonatkozású műveinek címjegyzékéből.  
Czeloth Csetényi Gyula, 2020 Minden jog fenntartva